

Sosyal Hakların Anayasa Mahkemeleri Tarafından Korunması: Afganistan Örneği

Prof. Dr. Gulrahman Qazi
Afganistan Anayasa Uygulamaları Gözlem Bağımsız Komisyonu Başkanı

Bismillahirrahmanirrahim

Birliğin İkinci Kongresinin yapılmasını tebrik ederken, Asya Anayasa Mahkemeleri ve Muadil Kurumlar Birliği Başkanı ve üyelerine hürmetlerimi sunma fırsatı bulduğumu, Afganistan Anayasayı Gözlem Bağımsız Komisyonu adına bu değerli ve önemli toplantıya katılmanın benim için büyük bir keyif olduğunu ifade etmek isterim.

İnsanın sosyal bir varlık olması ve birbirleri ile ilişkileri ve karşılıklı hakları temin etmeden iyi bir şekilde yaşayamaması sebebiyle, bu hakları ulusal ve uluslararası düzeyde tanımak zaruridir. Bu gerekliliğe dayanarak, anılan konu geçmişte değerli uluslararası sözleşmelerde ve ülkelerin anayasalarında belirtilmiş olup, müzakerelerin odağı olmuştur. Ayrıca canlı varlıkların en saygını olan insanın haklarının temini ve onurunun muhafazası her semavi dinin ana hedefidir. Bu çerçevede daha fazla açıklama için, konuyu ayrı başlıklar altında detaylandırmak isterim:

1. Uluslararası Sözleşmelerde ve İnsan Haklarının Üçlü Kuşagında Sosyal Haklar:

Uluslararası Sözleşmelerde, en baştan itibaren bu önemli mesele dikkate alınmıştır; örneğin, bu haklar İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde, daha sonra BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmelerinde düzenlenmitir, diğer sözleşmeler insanların sosyal haklarını tanımış ve bu hakların temini ve gerçeleştirilmesi için çaba harcanmıştır. İzin verirsenizbu aşamada insan haklarının üçlü kuşağından kısaca söz edeyim:

İnsan Haklarının Birinci Kuşağı: 18. Yüzyıl İhtilalleri sırasında dünyada entelektüel bir evrime neden olan ve daha önceleri şahsi yönetim

(Monokrasi) ilkesi temelinde oluşturulmuş entellektüel hükümet sistemine dayanan “bireysellik” ve “sosyal sözleşme” kavramı meşruluğunu ve gücünü kaybetmiş ve sonuç olarak, sivil toplumun oluşmasına yol açmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin tedvini, “İnsan Haklarının Birinci Kuşağının” başlaması ile neticelenmiş ve konusal olarak “Medeni ve Siyasi Haklar” olarak isimlendirilmiştir. Bu haklar hükümetin müdahale etmemesini gerekli kılıp, sivil özgürlüklerin bir parçası olmakla beraber, Devletleri bireysel özgürlüğe müdahale etmekten kaçınmaya ve bu haklar karşısında duyarlı kalmaya mecbur bırakırlar.

Bu kuşak, “bireyselleştirilmiş doğası”ndan kaynaklanmaktadır ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 2 ila 21. maddeleri, ifade özgürlüğü, toplanma ve katılma özgürlüğü, kanun önünde eşitlik, kölelik yasağı, işkence yasağı, (suçu) ispatlanana kadar kişilerin masum olduğuna dair yargısal güvenceler, vatandaşlık hakkı, belirli meselelere ilişkin özgürlükler vs. gibi esasen önemli özgürlüklerle ilgili, insanların özgürlüğü ve güvenliğini kapsayan hak ve özgürlüklerinden oluşmaktadır.

İnsan Haklarının İkinci Kuşağı: Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakları temin etmeye yönelik Kuşak olarak anılan bu kategori, diktatörlük tarihinin dönüm noktasında, özgürlüğün ve eşitliğin gölgesinde insanın saygınlığını yeniden kazandıran değerli bir mirastır. Fakat tecrübeler şunu göstermektedir ki bu haklar yalnız başına yeterli değildir, çünkü sınıf, gelenekler, kapitalizm kaynaklı farklılıklar eşitlik sistemini düzensizliklerle karşı karşıya bırakır ve bu da sonuçta özgürlüğü etkiler.

Bu Kuşaktaki haklar çerçevesinde, insanların asgari ekonomik standartlar ve sosyal fırsatlar edinmeye hakları vardır. Bu haklar, Birinci Kuşağın hakları ile aksi yönde bulunan haklar arasındadır ve devletin mali, yasal, örgütsel ve idari yardımı dâhil olmak üzere yetkili kuruluşların ciddi müdahalesini gerektirmektedir. Bu kuşakta, insan hakları ülkeleri ve bir dereceye kadar uluslararası toplumu vatandaşların ihtiyaçlarına yönelik adımları atmak üzere gerekli görevleri yapmaya sevk eder. Bir devletin bizatihi bu hakların kapsamını genişletmemesi durumunda, sorumluluk zengin devletlere ve uluslararası topluluğa kalır.

İnsan Haklarının Üçüncü Kuşağı: İnsan Hakları alanındaki uluslararası faaliyet ve bunun 1945 yılından bu yana farklı yollarla güçlendirilmesi, son iki kuşakta belirtilen haklarla ilgili bulunan yeni bir siyasi ve sosyal kavrama

neden olmuştur. Bu haklar Birleşmiş Milletlerin kuruluşundan sonra oluşmuştur. Sosyal transformasyon dönemine ait bu haklar, sosyal topluluğu ele almakla beraber, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 28. maddesinde düzenlenmiştir. Böylece, bu haklardan Birleşmiş Milletlerin bazı kararlarında ve aynı zamanda Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartına ilişkin bazı antlaşmaların tasarı metinlerinde söz edilmiştir. Bunlar üçüncü dünya devletlerine ilişkin "*halkların haklarına*" ait haklardır. Böylece, insan haklarının üçüncü kuşağı, yani "*dayanışma hakkı*" ya da "*kolektif haklar*" adalet ve eşitlik ve de insanların eşitliği anlamına gelir. Eşitlikten kastedilen, toplumun refahının artmasına katkıda bulunan, sivil toplumun tüm paydaşlarının katılımıdır.

Bu kuşak barış hakkını, gelişme hakkını, bütünlük hakkını içermektedir; ancak bunun yanı sıra, insan hakları alanında yeni görüşleri, yeni ortaya çıkmış olan veya çıkmakta olan meseleleri içerdiğine de dikkat etmeliyiz. Bu yeni düşüncelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Kolektif haklar olarak bilinen insan haklarının üçüncü kuşağının hedefi çerçevesinde, birinci ve ikinci kuşağa ilişkin insan haklarının gerçekleştirilmesi için imkân sağlayan uygun koşulların temin edildiği söylenmelidir; böylece, insan haklarının üçüncü kuşağı bu iki husus üzerinde durmaktadır.

2. İslamiyet'te İnsan Hakları:

Neyse ki semavi kitaplar, özellikle Kutsal Kuran, yalnızca sosyal haklar arasında yer alan insan haklarına ilişkin önemli ve temel örnekleri tanımakla kalmamış, aynı zamanda Kutsal Kuran ve İslam Peygamberi Hazreti Muhammed'in özlü sözleri tam olarak bu hakları içermektedir.

Kutsal Kuran'ın pek çok ayeti sosyal hakları içermektedir; örneğin, sosyal işler, evlilik meseleleri, ebeveyn hakları, evlat hakları, eş hakları, komşu hakları vs. ile ilgili olarak açık hükümler ifade edilmektedir. Aslında, bu sosyal hakların her biri özel bir statüyü haiz belirli emirleri içermektedir ve İslam Hukukunda bunlar, Kutsal İslam Dininin emrettiği, her Müslüman için zorunlu olan haklardır. Seçme ve seçilme hakkını elde etme gibi toplumdaki siyasi hayata ve aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel sisteme katılma hakkı, ayrı müzakerelerde değerlendirilmesi icap eden ayrı meselelerdir.

Aslında, tüm kanunlar insan onurunu korumak amacı için geliştirilmişlerdir. Her şeye gücü yeten Allah, Hucurât Suresi 13. ayette demiştir ki:

“Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi (değişik) milletlere ve kabilelere ayırdık. Hiç şüphesiz Allah katında sizin en kerim (üstün ve değerli) olanınız, takvada (korkup-sakinmada) en ileride olanınızdır. Elbette ki Allah Alim’dir (her şeyi hakkıyla bilendir), Habir’dir (her şeyden haberdar olandır).”

Bu Ayetin insanları sosyal birer varlık (yaratılış) olarak tanımladığını görüyoruz. Kutsal İslam Dininin tüm insanları Adem ve Havva’nın oğulları/kızları olarak kabul ettiği görülür. Peygamber Muhammed’in zamanında Medine Topluluğu buna uygulamalı bir örnektir ki Medine antlaşması sonrası bu topluluk farklı dinlerin mensuplarından oluşmuş bir sosyal sisteme benzemektedir.

3. Afganistan Anayasası’nda İnsan Hakları:

Afganistan’da, yeni Anayasa’nın kabul edilmesiyle, insan hakları bu Anayasa’nın çeşitli maddelerinde düzenlenmiş olup, bilhassa 2. bölümde *“Temel Haklar ve Vatandaşların Görevleri”* başlığı altında tanınmıştır.

22. maddede ile şu belirtilir: *“Afgan vatandaşları arasında her türlü ayırım ve fark gözetmek yasaktır. Afgan vatandaşları kanun önünde eşit haklara ve görevlere sahiptirler.”*

24. madde ile devletin hürriyete saygılı olması bakımından şu beyan edilir: *“Hürriyet insanların doğal hakkıdır. Kanunca düzenlendiği üzere, başkalarının haklarını ya da kamu yararlarını etkilemedikçe, bu hakkın sınırı yoktur. İnsanların onuru ve hürriyeti ihlal edilemez. Devlet, insanların onurunu ve hürriyetini korumak ve bunlara saygı göstermekle görevlidir.”*

25. madde ile masumiyet karinesi ile ilgili olarak şu belirtilir: *“Masumiyet asıl durumdur. Bir sanık, yetkili bir mahkemenin kesin kararı ile mahkûm edilene kadar masum addedilir.”*

26. maddede şu belirtilir: *“Suç kişisel bir eylemdir. Bir sanık ile ilgili yasal takibat, sanığın tutuklanması, gözaltına alınması ve sanığa ceza verme, bir başka kişiyi etkileyemez.”*

29. madde ile işkence yasaklanmıştır: *“İnsanların zulüm görmesi yasaktır. Soruşturulan, tutuklanan, gözaltına alınan bir başka kimseden gerçeğin öğrenilmesi sebebiyle bile hiç kimsenin soruşturulan kişiye işkence etmesine ya da o kişiye işkence edilmesi emri vermesine müsaade edilmez. İnsan onuruna aykırı ceza yasaktır.”*

Anayasa 33. maddesi ile vatandaşlarına tercih hakkı tanınmıştır: “Afgan vatandaşları seçme ve seçilme hakkına sahiptirler...”

İfade özgürlüğü hakkındaki 34. madde ile şu belirtilir: “İfade özgürlüğü ihlal edilemez. Her Afgan, Anayasa’da belirtilen hükümleri gözeterek, konuşma, yazı ya da örnekleme/resimleme ya da başka yollarla düşüncesini ifade etme hakkına sahiptir.

Her Afgan, kanun hükmü uyarınca devlet yetkililerine önceden arz etmeden konuları yayınlama ya da basma hakkına sahiptir. Matbaa, radyo, televizyon, basın ve diğer kitle iletişim araçları ile ilgili kurallar kanunca düzenlenir.”

Anayasa’nın 35. maddesinin ilk fıkrası ile şu belirtilir: “Afgan vatandaşları, kanun hükümleri çerçevesinde maddi ya da manevi amaçları gerçekleştirmek amacıyla sosyal örgütler kurma hakkına sahiptirler.”

36. madde şu hükmü içerir: “Afganistan halkı, meşru ve barışçıl amaçlar edinmeye yönelik olarak kanun hükümleri uyarınca toplanma ve silahsız gösteri yapma hakkına sahiptir.”

38. madde ile konut dokunulmazlığı güvence altına alınmıştır: “Bir kişinin konut dokunulmazlığı ihlal edilemez. Kanunda belirtilen durumlar ve yöntemler haricinde, devlet dâhil hiç kimsenin, ikamet eden kimsenin önceden izni ya da bir mahkeme kararı olmadan özel bir konuta girmesine veya böyle bir konutta inceleme yapmasına izin verilmez.”

Anayasa’nın 54. maddesinin 1. fıkrasında toplumun temeli olan aile kurma ile ilgili olarak şu ifade edilir: “Aile toplumun temel bir birimidir ve devlet tarafından desteklenmektedir.”

4. Anayasayı Gözlem Bağımsız Komisyonunun Çalışmaları:

Komisyon, kanuni yetkisine dayanarak, ulusal egemenliği desteklemeye ve çoğunlukla Afganistan’ın hapisanelerinde ve nezarethanelerinde alıkonanlara ait sosyal haklar gibi vatandaşların temel haklarını temin etmeye yönelik bazı önlemler almıştır.

Afganistan Anayasası’nın 4. maddesinin 1. fıkrası ile şu aktarılır ki: “Afganistan’da ulusal egemenlik, bunu doğrudan ya da temsilcileri aracılığıyla kullanan millete aittir.”

Afganistan Anayasayı Gözlem Bağımsız Komisyonu, Bagram Hapishanesinin sorumluluğunu Amerikan Kuvvetinden Afganistan polisine

devretmede ve mahkûmların sosyal hakları gibi temel haklarını temin etmede önemli bir rol oynamış; bunun tam olarak gerçekleştirilmesi üç yıl almıştır.

Bu Komisyonun çalışma ekibi, ülkenin 21 vilayetinde 105 adet hapishaneyi/nezarethaneyi değerlendirmiş ve çözüm yolu olarak bazı belirli tavsiyeleri ve planları içeren raporunu Cumhurbaşkanlığı makamına sunmuştur.

Anılan rapor, delillere dayanarak hazırlanmış; değerlendirme süresince mahkûmlara temsilcileri aracılığıyla temel haklarını savunma fırsatı verilmiştir. Bu rapor, Afganistan Bakanlar Kurulu'nda değerlendirilmiş ve mahkûmların ve alikonuların temel haklarının ihlaline ilişkin hususlar gerekli işlemler için ilgili kurumlara iletilmiştir.

Afganistan Anayasayı Gözlem Bağımsız Komisyonu, bu anlamda Komisyona ilişkin Özel Kanun değişikliğinden yola çıkarak etkili bir plan hazırlamaktadır. Çünkü mevcut kanuna istinaden, Komisyona özel sektörlerin (özel hukuk tüzel kişilerin) doğrudan şikâyetlerini incelemeye ilişkin herhangi bir yetki verilmemiştir. Ancak Cumhurbaşkanlığı Yetkilileri, Devletin Üçlü Kuvvetleri (üçlü kurumlar), Afganistan Anayasayı Gözlem Bağımsız Komisyonu, Bağımsız Seçim Komisyonu ve Bağımsız İdari Reform ve Sivil Hizmet Komisyonu, meseleleri bu Komisyona havale edebilir.

Birliğe üye ülkelerin tecrübelerinden yararlanmamız gerektiği söylemeye, hatırlatılmaya değer bir husustur. Çünkü önümüzdeki uzun yola ve soruna rağmen her şeye kadir Allah'ın yardımıyla tecrübeli dostlarımızla birlikteyiz. Yalnız hissetmiyoruz. Dünyanın hukuk şemsiyesi altında barış dolu bir yer olacağı ve insan haklarını gözeterek gerçek hayatın keyfini çıkaracağımız günün gelmesini umuyoruz.

Teşekkür ederim.

Protection of Social Rights by the Constitutional Courts: Afghanistan Experience

Prof. Dr. Gulrahman Qazi
President of Afghanistan Independent Commission for Overseeing the
Implementation of Constitution

By the name of Almighty and Merciful God

Having opportunity, I present my sincere regards to the Chair Person and member of The Association of Asian Constitutional Courts and Equivalent Institutions while congratulating conduct of second congress of Association to you, attending this valuable grand meeting on behalf of the Independent Commission for Overseeing the Implementation of Constitution of Afghanistan is great pleasure for me.

Whereas human being is a social creature and cannot continue living well, without ensuring relations and reciprocal rights with each other, there for it is imperative to recognize these rights nationally and internationally. Based on this requirement, the above mentioned subject matter has been stipulated in valuable International conventions and constitutions of countries in the past and this issue has become pivotal of debates. Moreover ensuring human rights and preservation of human dignity as the decent of creatures is the main objective of every celestial religion. So for further clarification, I would like to elaborate the subject matter under separate headlines:-

1. Social Rights in International Conventions and in Triad Generation of Human rights:

International Conventions has paid attention to this important issue, from the very beginning, for instance these rights have been enacted in Universal Declaration of Human Rights, then in Economic, Social and Cultural Conventions of the UN and other conventions have recognized the Social Rights of human beings and efforts have been made for the realization

substantiation and ensuring of these rights, let me discuss Triad Generation of Human Rights briefly:

First Generation of Human Rights: promoting concept of "Individualism" and "Social Contract" which caused intellectual evolution in the world, during the Revolutions of 18th Century, which based on these intellectual's governmental system which had been formed on the basis principle of government of individual (Monocracy) lost their legitimacy and power and as a result caused forming Civil Society.

Codification of Universal Declaration of Human Rights Concluded to the commencing "First Generation of Human Rights", thematically have given title of "Civil and Political Rights". Which these rights requires noninterference of government and are part of civil freedoms, compels States to refrain from interference in individual freedom, and to remain responsive before these rights.

This Generation enjoys "*Individualized Nature*" and article 2 to 21 of Universal Declaration of Human rights is consisting of the Rights of individuals and freedom that includes security and freedom of human beings, basically related to the great freedoms, like rights of expression, rights of gathering and participation, the right to equality before the law, ban of slavery, prohibition of torture, judicial guarantees that persons innocent until proven guilty, right of nationality, freedom of particular affairs and so on.

Second Generation of Human Rights: this Generation which is called Generation for insuring Economic, Social and Cultural Rights, is a valuable heritage which has revived prestige of human being under the shade of freedom and equality, in the milestone of the history of dictatorship, but experience has indicated that these rights lonely are not enough, because differences of stratum, traditions, capitalism confront equality system with disorder and as result of this also affects freedom.

In this Generation people are entitled to the minimum economical standards and social opportunities. These rights are from among the rights which are contrariwise with the rights of First Generation and require the serious interference of public serious authority including financial, legal, organizational and executive assistance of the state. In this generation, the human rights assign countries and to some extent the International

Community to required tasks to take action toward ensuring needs of the citizens. In case a state cannot expand these rights the responsibility faces to rich states and international community.

Third Generation of Human Rights: the international movement of Human Rights and its empowerment by different means since 1945 caused new political and social concept which is distinguished together with the collection of rights stipulated in its last two generations. These rights formed during the aftermath of the establishment of the United Nation. The rights which belong to the period of Social Transformation; deals with the social community. The right has enacted in article (28) of the Universal Declaration of Human Rights. Therefore these rights have been mentioned in some Resolutions of the UN as well as designing of some treaties of the African Charter of human rights and Nations. They are the rights that belong *“to the rights of people”*, contain the form of 3rd world. Therefore the third generation of human rights *“right of solidarity”* or also called *“collective rights”* that means fairness and equality and equity of human beings. Equality means the participation of all pillars of civil society which conclude to the increase of welfare of public.

As well as this generation comprising rights of peace, right of development, rights of integrity; but we must pay attention that, new views in the area of human rights includes the issues that are emerging or have been emerged newly and these new thoughts are needed.

It must be said that objective of third generation of human rights which are known collective rights, ensures appropriate conditions, which provides possibility for the realization of human rights of first and second generation; therefore the third generation of human rights which are in the focus of two provisions.

2. Human Rights in Islam:

Luckily celestial books, particularly Holly Quran not only has recognized important and principal instances of human rights from among social rights, but full image of these rights are available in Holly Quran and messages of the prophet of Islam Hazrat Mohammad (p.b.u.h).

Many verses of Holly Quran contains social rights for instance gathering social affairs, marriage affairs, parent rights, progeny rights, spouse rights, neighbors rights, etc., explains explicit orders. As a matter of fact all each one

of these discussions as social rights contain particular orders which has special status; and in Islam Rights, these are the rights that Holly Religion of Islam orders that are obligatory on every Muslim. Participation of people in political life of community like: right to elect and be elected, as well as economical, social, and cultural system and other parts each of these are independent branches that requites to be assessed in separate discussions.

Human dignity as a matter of fact all laws has been developed for this purpose. Almighty God in Chapter Al-Hujurat(49), Verse (13) said:

«لَيْسَ بِقَوْلِ آبَائِكُمْ وَعَشْرَتِكُمْ أَنْ تَبْغُوا الْبِرَّ وَالْإِيمَانَ لِيُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ الْبِرَّ الَّذِي كَانُوا يُبْغُونَ وَيَأْتِيَهُمُ اللَّهُ بِرِزْقِهِمْ مِنْ حَيْثُ يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ ذَكِيمٌ»

“O mankind! Surely we have created you from one male and one female, and made you in nations and tribes so that you might know oneanother; of a truth the most honorable of you in Allah’s sight is the most pious; surely Allah is All- Knowing, All-Aware.”

We see that this Verse has introduced human beings as a social creation. It is looked that Holly Religion of Islam introduced all human beings son/ daughter of Adam and Haw and call them to one pivot. It is practical example is Madina Community during Prophet Mohammad (p.b.u.h)times, which upon the treaty of Madina they resembled a system consisting of followers of different religions.

3. Human Rights in the Constitution of Afghanistan:

In Afghanistan by the approval of new constitution human rights has enacted in various articles of this constitution, particularly in chapter 2 under the title of *“Fundamental Rights and Duties of Citizens”* has been recognized.

Article (22)declares: *“Any kind of discrimination and distinction between the citizens of Afghanistan shall be forbidden. The citizens of Afghanistan have equal rights and duties before the law.”*

Article (24) in respect to freedom states: *“Liberty is the natural right of human beings. This right has no limits unless affecting the rights of others or public interests, which are regulated by law. Liberty and dignity of human beings are inviolable. The state has the duty to respect and protect the liberty and dignity of human beings.”*

Article (25) regarding to acquittal of innocent states: *“Innocence is the original state. An accused is considered innocent until convicted by a final decision of an authorized court.”*

Article (26) states as well: *“Crime is a personal action. The prosecution, arrest, and detention of an accused and the execution of penalty on him cannot affect another person.”*

Article (29) prohibited the torture of human being: *“persecution of human beings shall be forbidden.*

No one shall be allowed to or order torture, even for discovering the truth from another individual who is under investigation, arrest, detention of has been convicted to be punished.

Punishment contrary to human dignity shall be prohibited.”

Article (33) of the constitution recognized the right to opt for the citizens as: *“The citizens of Afghanistan have the right to elect and be elected....”*

About freedom of expression in Article (34) states: *“Freedom of expression is inviolable.*

Every Afghan has the right to express his thought through speech, writing, or illustration or other means, by observing the provisions stated in this Constitution.

Every Afghan has the right to print or publish topics without prior submission to the state authorities in accordance with the provision of the law.

Directives related to printing house, radio, television, press, and other mass media, will be regulated by the law.”

First paragraph of article (35) of Constitution declares: *“The citizens of Afghanistan have the right to form social organizations for the purpose of securing material or spiritual aims in accordance with the provisions of the law.”*

Article (36) orders: *“the people of Afghanistan shall have the right to gather and hold unarmed demonstrations, in accordance with the provisions of the law for attaining legitimate and peaceful purposes.”*

Article (38) regarding to immunity of residence declared: *“A person’s residence is immune from invasion. Other than the situations and methods indicated in the law, no one, including the state, are allowed to enter or inspect a private residence without prior permission of the resident or holding a court order.”*

Paragraph (1), article (54) of Constitution regarding forming family which is foundation of community narrates as below: *"Family is a fundamental unit of society and is supported by the state."*

4. Performances of Independent Commission for Overseeing the Implementation of Constitution:

This Commission based its legal power has taken some actions for substantiating National Sovereignty and ensuring human rights of citizens, such as social rights of them which more of these instances belongs to those who are detained in prisons and custody centers of Afghanistan.

Paragraph (1), article (4) of Constitution of Afghanistan narrates that: *"National sovereignty in Afghanistan belongs to the nation that exercises it directly or through its representatives."*

The Independent Commission for Overseeing the Implementation of Constitution of Afghanistan played great role in transferring the responsibility of Bagram Prison from American Force to the police of Afghanistan and ensuring human rights of prisoners, from such as their social rights, finally this work was implemented after three years.

The task force of this Commission assessed 105 prisons/custody centers (centers of deprived freedoms) in 21 provinces of the country and presented its report to the presidential authority including some particular recommendations and plans as way of solutions.

The mentioned report had prepared based on evidence and during assessment in which the opportunity was given to prisoners to defend their human rights through their representatives. This report was assessed at the Council of Ministries of Afghanistan and was conveyed to relevant entities for proceedings on breaching instance of the human rights of prisoners and detainees together with the issuance of instruction of this council to relevant authorities.

The Independent Commission for Overseeing the Implementation of Constitution of Afghanistan is preparing effective plan in this regards from among amendment of the special Law of the Commission, because based on current law, the Commission has not been delegated any power of considering the direct grievances of the natural or privet sectors (privet legal

persons). Only Presidential Authorities, Triad Forces of State (triad bodies), Afghanistan Independent Commission of Human Rights, Independent Election Commission and the Independent Administrative and Reform Civil Servant Commission can refer issues to this Commission.

It worth to be said that we need to utilize experiences of family member, namely member countries of the Association in order to become enable briefing experiences of these countries, this is because in spite of long way and problem in front of us we are beside our experienced friends by the help of Almighty God. We don't feel loneliness. We hope the day that world become a village full of peace under the shadow of law and legality, enjoy real life by observing human rights.

Thank you.